

Mistr improvizace

Za varhany baziliky Nanebevzetí Panny Marie ve Strahovském klášteře v Praze usedl Wolfgang Amadeus Mozart v roce 1787. Z jeho tehdejší improvizace stačil páter Norbert Lehmann zapsat „pouhých“ sedmapadesát taktů. „Při koncertech hrávám tento fragment, k němuž jsem zbytek dotvořil v duchu zápisu,“ říká ten, který za varhanami sedí dnes.

Excelentní varhaník, dirigent, sbormistr, zpěvák, věřící člověk, muž milující život se vším, co přináší, požitkář i asketa, bavič a roztržitý umělec. Regenschori baziliky Nanebevzetí Panny Marie na Strahově, Vladimír Roubal.

„**Co Roubal, to muzikant,**“ praví poopravené rčení. Jejich rod pochází z Berounska, z okolí Zdic. Vladimírův prapradědeček odešel s rodinou v sedmdesátých letech devatenáctého století na Ukrajinu. Dostal pozvání od kyjevského knížete, který ho chtěl jako kapelníka. Založil tam nejen kapelu, ale i českou vesnici. „Před druhou světovou válkou dělal starostu, potom však odmítl vstoupit do Rudé armády. Dostal deset let, ale přežil. Vesnici našel zplundrovanou a do Prahy se vrátil se Svobodovou armádou.“

Začátky velkého talentu

I Vladimírovi rodiče doma muzicírovali. Maminka hlavně dbala na to, aby syn pravidelně docházel do „hudebky“. Jeho to táhlo na dráhu, k mašinkám. „Doma ale všichni na něco hráli, měli dechovou kapelu. Cpalí mi do huby trumpetu, klarinet, bombardon.“ Nakonec si vybral akordeon, který má univerzálnější využití. Jeho talent objevila paní učitelka Špačková, která mu překazila smělé vize stát se mašinfírou. „Půjdeš na konzervatoř!“ prohlásila kategoricky. „Srazil jsem patky a šel. Do smrti jí budu vděčný.“

Akordeon mu však brzy přestal stačit, po dokončení prvního ročníku ho začaly lákat varhany. Udělal rozdílové zkoušky a pokračoval ve studiu královského nástroje. A rovnýma nohama skočil do muzikantské praxe. Hrával při vítání občánků, při svatbách, získával první zkušenosti jako varhaník, poznával práci chrámového sboru.

Fenomén varhanní improvizace

Sledovat Ladu, jak mu říkají jeho přátelé, při improvizaci na varhany je zážitek. Jako by mu tóny samy skákaly do prstů, jako by jejich sled řídil někdo nahoře. „Improvizace je představa. Jde v naprosté většině o souhru nástroje a prostředí. Když mám hrát na dané téma, připravím si formu, kterou budu stavět, ale kolikrát do poslední chvíle nevím, co přijde dál. Při bohoslužbách jsem nucen reagovat na různé situace, například na pohyb lidí. V tu chvíli musím okamžitě vymyslet nějaký pochod, třeba i na krátkou vzdálenost, ale tvar skladby musí být ucelený.“

Předpokladem pro dobrou improvizaci je osvojit si základní řemeslo – naučit se pohybovat ve všech tóninách, aby klaviatura nebyla překážkou. Dále také poslech a přehrávání hudby, studium partitur a práce s lidmi. Po hospodách hrál Vladimír Roubal na akordeon a klavír lidovky i „vyšší populár“. Skvělá škola! Prošel praxí chrámovou a krematorní. Naučil se doprovázet zpěváky i instrumentalisty. „Podnětů pro improvizaci je hodně. Při práci se

Již osmnáct let působí Vladimír Roubal ve Strahovském klášteře a hraje na varhany, jež pamatují Mozarta

sborem a orchestrem poznáte i tajemství jiných výrazových prostředků. V tomto oboru mi byli velkou oporou a vzorem již zesnulý dirigent Josef Hercl, chorregent u sv. Jakuba v Praze, a Otto Novák, emeritní dómský varhaník, dlouholetý varhaník katedrály sv. Víta. Také příroda, chrámová spiritualita a strahovský pivovar, kde se vaří nejlepší pivo, co znám – to je něco úžasného, o co se opírám dodnes.“

Nové zkušenosti: divadlo a vojna

Na konzervatoři Vladimír Roubal zlobil a v polovině šestého ročníku odešel. Nastoupil jako sborový zpěvák do plzeňského divadla, kde zažil i různé maléry na jevišti. „Měl jsem tam kamaráda, chlap jako hora. Řekli mu, že se má vrhnout do davu, brát lidem košky a strkat do nich. Povalil sólistu na zem a přidusil ho tak, že nebyl schopen pokračovat. Jindy sbor zpíval soudce v Braniborech v Čechách: „... jsi odsouzen mezi životem a smrtí...“ a kolega vedle mě zapěl „smrdí“. Vyprsknul jsem smíchy a rozhodil všechny sólisty kolem sebe.“

O dvacátých narozeninách zavolali vojáci. V Armádním uměleckém souboru prožil nádherné dva roky, seznámil se s řadou osobností hudebního světa. Se svými kamarády tam založil trio Žízeň (harmonika, housle, bubínek), které posléze dostalo název Trio VRS – Vaníček, Roubal, Srbený. Hráli po hospodách, ale nejen tam. S oběma kolegy dodnes spolupracuje v chrámovém orchestru.

V AUSu se navíc kromě „předepsané“ muziky dělala i jiná, kvalitní hudba. Orchester, mužské sbory, balet... To byl krásný pohled do hudební kuchyně, která mu byla další inspirací pro budoucí práci s chrámovou muzikou.

Ponoření do religiozity hudby

Vladimír Roubal dokončil studium varhan dálkově na Pražské konzervatoři u profesora Jana Hory, varhanní improvizaci ho učil profesor Jaroslav Vodrážka. „Mimořádný improvizátor, úžasný mystik. I když to bylo ještě za totality, hodiny s ním byly plnohodnotným duchovním cvičením. Bavili jsme se o muzice, o improvizaci. Ale vedle toho jsme vedli duchovní rozpravy na téma bohoslužby, liturgie, učil mě, jak doprovázet chorál.“

Souběžně s tím mu šéf mužského sboru AUSu Zdeněk Šulc nabídl místo sbormistra. V kasárnách na pražském Pohořelci tak prožil další tři roky jako civilní zaměstnanec. „Těch pět let mi dalo strašně moc.“ Avšak jejich závěr moc pěkný nebyl, pro tehdejší dobu byl ale typický. „Dva týdny před revolucí mi zavolali z vojenské kontrarozvědky a začali mě vydírat. Dostal jsem čtrnáct dní na rozmyšlenou...“ Rozhodl se okamžitě, stejně už měl nakročeno k odchodu. „Věděl jsem, že můj svět je něco jiného, že s režimem to nechci táhnout.“ Loučil se ve víru listopadových událostí 1989. O pár týdnů později stihl ještě nastudovat s mužským sborem AUSu historicky první koncert s duchovní tematikou. Jeho provedení ve Strahovském klášteře byl přítomen opat

Je-li to nutné, zaskočí Vladimír Roubal ve sboru i za soprán...

Michael J. Pojezdny. „Věděl, jaký mám vztah k církvi, a nabídl mi funkci regenschoriho.“ Vladimír Roubal nastoupil 1. července 1990, v den svých pětadvacátých narozenin. V tu chvíli netušil, že s tímto malebným koutem Prahy spojí i svůj další život.

dem maltézských rytířů. „Je toho dost a vyžaduje to především všestrannost. Do poslední minuty musím znát průběh bohoslužeb, zpívat a případně i zaskočit, když zpěvák vypadne.“ V tomto „oboru“ je Vladimír nepřekonatelný. Při jedné velikonoční slavnosti, kdy se zpívala Haydnova Mariazellermesse a Regina coeli Carla von Dittersdorf, musel dokonce zaskočit za soprán! „Najednou jsem si uvědomil, že jsou tam dva soprány a mně jeden chybí! Muzikanti brečeli smíchy, protože hlavní sólistka se pořád dívala po sboru, která z nich to s ní zpívá.“

Sólista a znalec varhan

Koncertuje i mimo klášter, občas vyjede do ciziny. V roce 1996 navštívil Spojené státy, o tři roky později absolvoval koncertní turné po Japonsku, vystupoval snad ve všech zemích Evropy. Z cest má samozřejmě nejrůznější zážitky. Třeba v Japonsku vstoupil do koncertní síně a oklepal se zimou. Jen letmo pronesl, že deset stupňů není zrovna nic moc, ale protože je z kostela zvyklý, nevadilo mu to. „Jenže oni za hodinu vyhnali teploměr na sedmadvacet stupňů! Co to udělá s varhanami, dokáže si představit jen varhaník.“ Posluchače nezajímá, že varhaník má nějaké problémy. „Pokud nezačne něco bučet, a to bych pak musel vlézt do nástroje a začít zkoumat, co se stalo, tak se celkem nic neděje. Každé varhany jsou jiné, mají různé ovládání, jinak se na ně hraje, jsou v jiném prostředí. Naučil jsem se reagovat okamžitě a vždycky si s problémem poradím na místě jako s novým případem. A pro mne je to další inspirace pro improvizaci.“

Varhaníci v Čechách?

„Nemají to jednoduché,“ říká Vladimír Roubal. „Když se absolvent konzervatoře či akademie rozhodne žít jako regenschori hraním na varhany v kostele, narazí na problém jménem peníze. Málokdo si ho může dovolit zaplatit. Strahov a katedrála sv. Víta jsou výjimkou, jinak jsou varhaníci placeni symbolicky. Anebo vůbec ne! Snad se to do budoucna vyřeší. Vše je mimo jiné spjato i s příjmy církve a také s restitucemi jejího majetku.“

Osobně je na Strahově velice spokojený. Dostal služební byt, plat, který sice není tak vysoký, kolik je potřeba pro užití šestičlenné rodiny, ale klášter mu vychází vstříc. „Když mám možnost koncertovat, mají pro to pochopení. Jsou si vědomi, že všechny zkušenosti, které získávám jinde po republice i ve světě, tady zúročím.“

Otevřít se Bohu

Strahovský klášter je považován za centrum řádu premonstrátů. Vladimír Roubal si coby „zaměstnanec katolické církve“

uvědomuje, jak významnou roli pro církve klášter hraje i v 21. století. „Projevuje se také směrem ven – posláním premonstrátů je, mimo jiné, péče o dokonalost liturgie. Jsem moc rád, že chrámový sbor a orchestr tady mají velké uplatnění. A pokud jde o moji víru v Boha – je staletími prověřené, že nikdy nic lepšího nebylo. Jak vidíme dnes všude kolem sebe, člověk žijící takzvaně svobodně to daleko nedotáhl. Věřící má v Bohu opěrný bod svého života a v současném chaotickém světě je schopen vytvořit si úžasný řád. Samozřejmě, jako všude, i v církvi jsou lidé více či méně osvícení. Proto je potřeba důrazně rozlišovat, co je dílo Boží, tedy i učení církve, ale na druhé straně si uvědomit, že i ona je složena jenom z lidí. A každý člověk má svoje mouchy. Všiml jsem si, že v církvi je ale často proměna těch lidí daleko markantnější než mimo ni. Je to výsledek působení jiné, vyšší moci. Pokud se otevřete a svěťte své problémy a chyby Pánu Bohu, určitě nezůstanete nevyslyšeni.“

Jsem jenom člověk

Do rámce těchto slov přesně zapadá charakter osobnosti Vladimíra Roubala. Silně věřící, asketa, ale i požitkář, srandista, „nádherně“ roztržitý muž, jehož charisma září na všechny strany. Jsou chvíle, kdy je schopen se místo zkoušky honit se psem, lézt za ním po čtyřech a mluvit na něj rusky. Kolegyni zpěvačce nahraje do mobilu legrační vyzvánění v podobě ovčího bečení. Za dirigentský pult ve Smetanově síni Obecního domu v Praze si stoupne sice s taktovkou, ale bez partitury. Před odletem do zahraničí nechá doma koncertní sako i noty. Sako si půjčí, a když má hrát Antonína Dvořáka, improvizuje tak brilantně, že nikdo nepozná, že tuhle skladbu slavný skladatel nikdy nenapsal.

I takový je Vladimír Roubal, jeden z nejlepších varhaníků u nás. „Nejlepší? To asi ne, ale improvizace je moje velká záliba, to je pravda,“ připouští skromně. Ačkoli by se na první pohled mohlo zdát, že hudba a práce s ní spojená tvoří ústřední náplň jeho života a na nic jiného čas nezbývá, opak je pravdou – Vladimír Roubal je také šťastně ženatým mužem. „Mám kupu dětí, dvě vnoučata a třetí na cestě... Budeme přece potřebovat mladé zpěváky,“ směje se.

„Jsem jenom člověk,“ uzavírá. „V momentech, kdy jsem přetažený, mám v hlavě černou díru. To pak odjedu k bráchovi na chalupu a jdu do lesa. Příroda je ideální odreagování. A donedávna ještě rychlá sportovní jízda v autě. Ale jinak nesportuju, i když jeden zimní sport vyznávám – zabijačku!“

Nakonec se Vladimír Roubal zamýšlí: „Hodně lidí má pocit, že náboženství a víra je něco smutného, ale přítom je to přesně naopak. To je teprve otevření se tomu pravému životu. Dělá mi dobře bavit lidi. Lidé se musejí umět radovat z maličkostí. Vždyť bychom měli být solí země! Jak jinak než humorem, šířením dobré nálady, krásy a harmonie? To je naše poslání. A když je posvěcené vírou, pokládám to za nejvyšší stupeň.“ ■